

NOSTRA PARLA

Any I. - N.º 8.

MAHÓ.—PASSATGE DE SITGES, 1

Març 1924

ELS NOSTRES ARXIUS

Entre las fonts històriques poques d'interèsser tan gran com les col·leccions documentals servades en els Arxius de las Municipalitats.

Elles reflexen tota l'espiritualitat d'un poble; elles ens pinten, amb tota fidelitat, la vida de relació dels nostres avantpassats; elles ens fan conèixer quins eren sos costums, sos anhels, ses aspiracions ciutadanes, el procés de ses urbanes millores, els llaços qui estrenyien la unió, dintre d'una comunitat, de les viles comarcanes; les festes i les solemnitats, en una paraula, les alegries experimentades pel poble, com també les adversitats per ell sofertes, adversitats que, per desgràcia, mai no faltan tant dins la vida privada, com dins la vida col·lectiva.

Si jiram els ulls vers els arxius de nostra regió menorquina lo primer que salta a la vista és l'amor que sentí sempre nostre poble per sa llengua nadiua, la qual, malgrat sa esplèndida manifestació en els documents privats i públics — llengua respectada per les dominacions estranyes del segle XVIII — va ésser desterrada de l'ús oficial, en el XIX, per una Reial Ordre.

I aquestes col·leccions documentals, molt enfora d'esser lletra morta, com qualcun suposa, es lletra pletòrica de vida, ja que la història que enclou tant fortament lligada se troba a la vida moderna que per esclarir un fet determinat d'avui se fa precis, moltes vegades, acudir al punt de partida qui se troba, sovint, allunyat segles enrera.

Això vol dir que els Arxius Municipals no poden, no dèuen sortir dels pobles qui els formaren i dels quals són l'ànima.

A quatre se redueixen els Arxius municipals de caràcter històric que poseeix Menorca: el de Mahó, el de Ciutadella, el d'Aleyor i el de Mercadal.

El de Mahó reuneix els documents pertanyents a la Universitat de sa vila i terme, els de la Reial Governació i del Reial Patrimoni de Menorca, part dels del Vice-Almirallat establert pels anglesos, i altres col·leccions particulars confiades a sa conservació y custòdia.

El de Ciutadella, els de la Universitat General de l'Illa i els de la particular de la Vila.

Els de Aleyor i Mercadal, els de ses respectives Universitats.

La Municipalitat de Mahó, ja fa molts d'anys que se preocupa de la perfecta ordenació, catalogació i instal·lació decorosa del seus importantíssims arxius, haventlos destinat la planta baixa de la Casa Consistorial.

La de Aleyor, en data 13 de Desembre de 1915, va acordar l'impressió del Catàleg de son Arviu, classificat i ordenat pel qui escriu aquestes ratlles, publicat que fou en 1917.

La de Ciutadella se disposa a habilitar una sala especial del nou edifici comunal, en construcció, on puguén ésser acomodades dignament les importants col·leccions que conserva.

Are bé, de tot lo referit se dedueix que sols respecte i consideració merei-

416

xen les Municipalitats de Mahó Aleyor i Ciutadella, qui han donat tan alta mostra de cultura ciutadana.

Arrencar els Arxius històrics de las municipalitats per crear amb ells grans Arxius Regionals dins les Capitals de les Províncies, com se demana en vàries comunicacions enviades per l'Assamblea del Cos d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs que ha de celebrarse proximament a Madrid, constituïria una verdadera expoliació.

Contra la conveniència d'uns pocs s'oposa la raonada negativa dels més.

Pensar en desposseir les Municipalitats de tan sagrat patrimoni és una idea desgavellada, és senzillament un mal somni i ja sabem, com diu el gran Calderon de la Barca, que *los sueños, sueños son*.

F. HERNÁNDEZ SANZ

CRONISTA-ARXIVER DE LA MUNICIPALITAT
DE MAHÓ.

LIRICA

Dintre des nostro proposit de mesclar obres dels vells mestres amb provatures de principiants, avui publicam unes estrofes caracteritzades per son titol i signades amb un nom prou ben conegut, i es fruit primerenc d'un jove mancat d'esperienca, desconexedor d'estretes normes, però que vèu sa naturalesa i davant d'ella parla i canta.

No per establir comparació, sinó per donar relleu a un notable contrast, hem posat aquets dos curts treballs un darrera s'altre:

SENECTUT DEL INTEL·LECTUAL

Decadent el seu cervell, la sua vista cremada
com sotil papellona que al lium hi troba mort,
ideals nous envà cerca, per fi de la jornada,
que li duguin conhort.

Aferrat per l'inèrcia an els vetustes motlos,
gelat el cap, sec el cor i l'il·lusió perduda,
si pretén, temerari, sortir dels traçats rotlos,
donarà la batuda.

El sant redemptor treball no 'n vol de llurs ofrenes:
l'encens de la vellesa s'el pren per flastomia.
Sòls la sang jove i ardent, inflant les toves venes,
entona l'alegria.

Embriaguesa fecunda no 'n neix de la vellúria:
lletres buides i fredes, i tot subjecte a mida.
Els sentiments s'envolen: amor, èxtasi, fúria...
poesia de la vida.

Natura previsor, xalant al vell les ales,
mostra a la juvenesa qu'el nimbe de la glòria
als retrassats no espera; pels actius són llurs gales.
Feu-ne, joves, memòria.

PERE BALLESTER.

LA VIDA DEL CAMP

Cels i terra, besada dolça d'allà enfora,
rossec de fulles en rossec de flors,
banyadura cau que humida ses herbes,
en el cel lluen encara estrelles,
la terra tota encara està en repòs.

—

Es dematí, molt dematí encara,
volen els aucells cantant al Creador.
Volen amunt, amunt de la terra:
vénen de pes pla, van amunt la serra,
deixen els espais plens d'harmonior.

I es senten d'enfora aquelles veus fines;
també es veu es sol tot grogós pujar
i aquella besada
del cel i la terra, deixa extaviada
l'anima sensible, en doiç benestar.

Sol des mitg dia que seca els grans d'arena;
tornada dels bons homos banyats en lo trevall;
ses gallines canten alegres, voladisses,
piquejen de pen terra per elles bones miques,
mentrestant camina es sol de cap al vall.

Es capvespre es s'herencia que mos deixa
es sol que lluïa en hores que han passat;
sotil melangia en el fons del cor penetra;
de prop, de l'hermita, campanes es senten.

I el cor que suspira
diu «Ave Maria»
i plè de fervor
i serenitat
s'esperit d'amor
resta il·luminat.

Es sa fosca qui navega;
cansats els homos ja descansen.
Sembla després que dorm la terra.

LLUIS PORTELLA.

ES SALUDO MENORQUÍ

Ja que NOSTRA PARLA va néixer per estudiar ses costums y es llenguatge de sa nostra roqueta, bo será que diguem avui unes poques paraules sobre es saludos que s'acostuma dirigir an es presents, tota vegada que an es absents solament els enviam *moltes comandacions*.

Entra sa gent del país se considera una salutació pròpia de ses persones constituïdes en altes esferes de sa societat, siguin propietaris o persones de carrera, es dirlós *estigui bo*. Si aquestes paraules se dirijiguéssin a un terretano, s'ho pendria com un insult. També ha sigut propi des *senyors*—nom amb què són coneguts aquells qui descollen per sa seva cultura i posició social—es saludo *Deu lo guard*, qui ha privat per espai de llarg temps, en ses variants de *Deu vos guard* cuan se dirigia en plural o an aquelles persones qui, per no merèixer es titol de *vostè*, eren tractades de *vós* segons ses tradicions des nostros avantpassats.

No ha arribat a pendre carta de naturalesa entre noltros s'assaig importat de sa Península: *Ave Maria Puríssima*, conservat avui entre ses persones y comunitats religioses qui van fer alguns esforços per apropiar-lo a es nostres costums. Ha tingut sempre una pronunciació y una sabor massa exòtiques per a fondre's amb es nostro llenguatge.

Bon dia per es dematí, *bones tardes* per després d'haver dinat, i *bona nit* per quan fa fosca es lo més corrent en sa nostra pagesia d'avui, contestant-se: *bon dia que Deu mos dó*. I entre sa gent de ciutat queda mo-

dificat aquest modisme afegint es verb de s'oració i dient *bon dia tenga*, qui simplificat i mutilat amb malíssim gust resta s'última part, *tenga*, qui tant es objecta de burla per es forasters qui senten, aquesta paraula sense donarse compte de sa seva procedència ni significació.

Però es saludo propi de sa nostra terra, qui servia per tots es temps des dia, i tant per dirigir-se a una com a vàries persones, era: *Alabat sia Deu*. També el trobam encara entre ses persones de costums purament menorquines, y per desgràcia el solem sentir un poc mutilat, convertit en una sola paraula completament intel·ligible per es qui desconeixen sa seva etimologia: *batsideu*.

Tornem an es temps primitius, adoptem es llenguatge des nostros pares, amb lo qual vindrem a donar fe i testimoni de sa religiositat que es professava a sa nostra terra. *Alabat sia Deu*.

J. J. C.

Mahó, Març de 1924.

PARAULES AMIGUES

Firmat pels escriptors castellans de més bona anomenada, han publicat molts de diaris un document on, amb motiu dels repetits atacs a sa nostra llengua catalana, se li fa s'honor que se mereix; més del que haurien pogut imaginar alguns qui, havent-le parlada sempre a caseva, no saben apreciar-le i en fan massa poc cabal.

De tot cor agraïm a aquells escriptors castellans ses seves paraules demostratives de no vulgars coneixements, plenes de seny, de alta i noble i benefactora política, perque condueixen a una major estimació entre totes ses terres d'Espanya.

Sempre estarem a es costat d'aquells qui sembrin idees i sentiments de germanor, i enfora dels qui moquin discordies d'un poble contra s'altre.

Dels espanyols de llengua castellana no en tenim rès que dir. Es natural que n'estiguin orgullosos de son llenguatge tan ric i harmoniós, analit per homos eminents en totes ses ciències i arts. No més els hi demanam que mirin de comprendre com noltros també ens hem d'estimar sa llengua nostra, perque també la trobam hermosa i dolça, i més encara perque es sa nostra, herència dels nostros pares i forma natural des nostros pensament.

En es temps que som, d'embulls i malentèsos, no mos ha guardat sa nostra petitesa de rebre agravis de part de gent qui creu que donar es bon dia en mitg des carrer en sa nostra llengua ja es una demostració de separatisme.

Noltros no som separatistes, ni d'Espanya ni de Catalunya, ni de Mallorca, ni de cap altra terra ni nació ibèrica. Noltros som catalans pes nostros llinatges, per sa llengua i ses costums. Som catalans i som espanyols.

Menorca no desitja baratar de bandera. Si demà tornassim a veure-mos baix d'una altra casta de gent, com va succeir diferents vegades en passades centuries, noltros no en tendriem cap alegria, sino disgust i pena, perque son moltes ses relacions establertes de família i amistats i carreres i altres interessos que mos lliguen amb Espanya.

Tampoc mos voldriem veure separats de Catalunya, on tots hi tenim també parents i amics, negocis, il·lusions o recordances. Si un dia s'alçás una barrera entre Menorca i es port de Barcelona, noltros quedariem com a tancats i separats del món. Seria com una família escampada per sa desgràcia, que cada un va pes seu vent i tots s'anyoren i se fan falta.

No ho podem ésser separatistes noltros; sino que volem amistat amb tothom... i cadahú que comandi a caseva. Per çò hem vist amb tant d'agrado ses paraules de concòrdia dels escriptors castellans de mes bona anomenada.